

Jag har svårt att äta och prata

- en information om
cancer i munhålan

MUN- & HALSCANCERFÖRBUNDET

BARKS VÄG 14 • 170 73 SOLNA

TELEFON: 08-655 83 10 • FAX: 08-655 46 10

E-POST: kansli@mhcforbundet.se

HEMSIDA: www.mhcforbundet.se

Cirka 550 personer (2009) i Sverige drabbas årligen av cancer i munhålan eller käken. Vanligast är sjukdomen hos äldre men den förekommer även hos yngre. Sjukdomen är något vanligare hos män men antalet kvinnor med cancer i munhålan ökar på grund av kvinnors förändrade rökvanor.

ORSAKER

Munhålan och dess omgivning utsätts för många irriterande ämnen. Tobaksrök och starksprit kan bidra till uppkomst av munhålecancer, särskilt i kombination med varandra. Luftföroreningar likaså. Inflammationer, som ofta återkommer, kan också bidra till att cancer utvecklas.

OLIKA TUMÖRFORMER

Cancer är en elakartad (malign) tumör som sitter i hud, slemhinna eller körtelvävnad. Cancer kan sprida sig genom lymfvätskorna till andra delar av kroppen.

UPPTÄCKTEN

När en tumör i munhålan upptäcks, måste diagnos ställs så snart som möjligt, för att både behandlingen och resultatet skall bli så bra som möjligt.

Cancer i öron-, näs- och halsområdet upptäcks oftast genom svullnader på halsen eller genom svårläkta sår i munhålan. I början har man sällan ont eller känner något obehag.

BEHANDLINGSFORMER

Strålbehandling: Genom att rikta strålningen mot tumören och vävnaden däromkring, kan man förstöra eventuella tumörceller. En onkolog-läkare, som är specialist på tumörsjukdomar, har ansvaret för strålbehandlingen.

Cytostatika: Cellgiftsbehandling, som också kallas kemoterapi, sköts även den av onkologpersonalen.

Meningen med cellgiftsbehandlingen, är att få tumören att krympa, eller helt försvinna.

Kirurgi: Genom operation, som utförs av öron-, näs-, och halsläkaren, avlägsnas tumören.

Vid vissa cancertyper måste man eventuellt operera bort lymfkörtlar på halsen, för att minska spridningsriskerna.

Oftast genomgår man en kombination av olika behandlingsformer.

REKONSTRUKTION:

Vid större ingrepp är det nödvändigt att ersätta borttagen vävnad med annan vävnad. Det arbetet utförs av plastikkirurgen. Ibland deltar också en tandläkare med särskild kompetens, en s.k. oralkirurg.

KONSEKVENSER

Vid strålbehandling påverkas både spottkörtlar och slemhinnor. Spottkörtlarna producerar i vanliga fall saliv, som har en skyddande effekt på slemhinnorna i munnen. Saliven, som ökar när man äter, blandas med maten, vilket underlättar matsmältningen. Hur salivproduktionen påverkas av strålningen, beror på vilka körtlar som bestrålas, och hur mycket.

Man kan i viss utsträckning ersätta förlorad salivproduktion genom att skölja munnen med ersättningspreparat. Genom medicinering kan man också stimulera de spottkörtlar som fortfarande har kvar sin funktion.

Salivproduktionen kan emellertid förbättras efter avslutad behandling.

På grund av den muntorrhet, som uppstår efter strålbehandlingen, bildas lätt karies. Det är därför viktigt att vara noga med munhygien, för att undvika framtida problem.

Förmågan att uppleva smak försämras under strålningen, men smakförmågan brukar komma tillbaka, helt eller delvis.

ÄTA OCH TALA

Munhålan beskaffenhet har betydelse för vårt tal och vår förmåga att tugga och svälja. Vi formar talljud med hjälp av tungan, läpparna, tänderna och gommen. Vi bearbetar födan, blandar den med saliv i munnen, innan vi, med

hjälp av tungan, för födan bakåt och sväljer den.

Hur vi talar och äter påverkas i olika stor utsträckning av operationer i munhålan. Stora delar av tungan kan opereras bort, utan att talet blir svårt att förstå. Svårigheterna att tugga och svälja upplevs ofta som mer besvärande. Det beror, förutom på de rent anatomiska förändringarna i munhålan, främst på salivminskningen efter strålbehandlingen.

TÄNDERNA

Den som fått någon del av gommen, överkäken eller underkäken bortopererad, får hjälp av en specialutbildad tandläkare (oralprotetiker), som tillsammans med en tandtekniker, ersätter den borttagna delen med en skräddarsydd protes.

TALET

Logopeden, som är specialist på tal- och röststörningar kan hjälpa patienten med att träna upp tal- och röstförmågan. De allra flesta talar fullt ut. Några kan uppleva att det är svårt att tala i telefon, även om talförmågan är bra i övrigt.